

ОЦІНКА КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Корупція є доволі складним явищем з економічними, соціальними, політичними та культурними вимірами і яка сьогодні просто вражає своїми масштабами. Саме на цьому наголошується у Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції і висловлюється переконання в тому, що корупція вже не є локальною проблемою, а перетворилася на транснаціональне явище. Суспільства та економіки практично всіх країн відчувають її негативний, дестабілізуючий вплив. Прояви корупції підривають довіру населення до органів публічної влади, знецінюють демократичні здобутки, ставлять під загрозу загальнолюдські цінності, нівелюють загально визнані норми моралі. Саме це зумовлює винятково важливе значення міжнародного співробітництва в галузі запобігання корупції та контролю за нею [1]. Боротьбу з корупцією не можливо звести до якогось стандартного, універсального переліку заходів. Тим не менше, щоб протидія була ефективною, повинні існувати комплексні засоби виявлення, запобігання корупції та покарання за корупційні злочини. Важливим аспектом в системі протидії корупції є виявлення і мінімізація корупційних ризиків, умов і причин, що супроводжують їх виникнення.

Останнім часом проблематика корупційних ризиків набула особливої актуалізації. Оцінка корупційних ризиків, рівня їх поширеності в різних сферах суспільних відносин, встановлення причин і умов, мотивів відтворення корупційних відносин сприяє виявленню прогалин у законодавчому регулюванні протидії корупції, проблем, що виникають в практиці їх реалізації, а також недоліків в організаційному, ресурсному, ідеологічному забезпеченні цієї діяльності і відповідно вироблення заходів, адекватних існуючим можливостям і потребам сучасного суспільства [2, с.212].

На сьогоднішній день в нашій державі, за підтримки міжнародних організацій, вживаються заходи щодо впровадження інституційних засад попередження та боротьби з корупцією в системі державного управління, питома вага яких спрямована саме на забезпечення своєчасного виявлення та мінімізації корупційних ризиків [3, с. 127-128].

Сучасними науковцями та громадськими діячами досить активно досліджуються питання щодо розуміння корупційних ризиків, їх класифікації та форм прояву у різних сферах суспільного життя.

У спеціальній літературі та нормативних джерелах, присвячених питанням протидії корупції доволі часто зустрічається термін «корупційні ризики». При цьому визначення даного терміну у нормативно-правових актах України не закріплено. Закон України «Про запобігання корупції» також не розкриває зміст цього поняття, хоча неодноразово у тексті

згадується цей термін. Зокрема, щодо визначення повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції вказано, що одним з напрямків його діяльності є координація та надання методичної допомоги щодо виявлення державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування корупційних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення, у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм. Окрім того, Національне агентство з питань запобігання корупції є уповноваженим органом затверджувати методологію оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, проводити аналіз антикорупційних програм державних органів влади та надавати обов'язкові для розгляду пропозиції до таких програм [4].

Законом також покладаються зобов'язання на юридичні особи щодо забезпечення розробки та вжиття необхідних та обґрунтованих заходів для запобігання і протидії корупції у діяльності юридичної особи. Зокрема, керівник, засновники (учасники) юридичної особи забезпечують регулярну оцінку корупційних ризиків у її діяльності і здійснюють відповідні антикорупційні заходи. Статті 62 та 63 Закону детально перераховують складові змісту антикорупційних програм, що формуються також з урахуванням оцінки корупційних ризиків і мають містити «комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції у діяльності юридичної особи» [4].

У Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, затвердженій Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 2 грудня 2016 року корупційний ризик визначено як ймовірність того, що відбудеться подія корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, яка негативно вплине на досягнення органом влади визначених цілей та завдань [5]. У вказаному документі процес оцінки корупційних ризиків полягає у визначенні, аналізі та безпосередній оцінці корупційного ризику. Важливим аспектом у процесі оцінки корупційних ризиків є виявлення конкретних умов та причин, що заохочують (стимулюють), викликають або дозволяють скоєння посадовою особою при виконанні нею функцій держави або місцевого самоврядування діянь, які можуть призвести до вчинення корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Оцінку корупційних ризиків може проводити комісія з оцінки корупційних ризиків органу влади, до складу якої входять працівники структурних підрозділів органу влади та, за згодою, представники громадськості, експерти, які володіють знаннями про внутрішнє і зовнішнє середовище органу влади та мають досвід роботи у сфері діяльності [5].

Аналіз корупційних ризиків у світлі наших досліджень, видається ключовим елементом у визначенні успіху чи невдачі впровадження комплексної системи протидії корупційним загрозам.

Інструменти аналізу ризиків були розроблені ще кілька десятиліть тому, у першу чергу, для потреб ділових і фінансових установ та з метою

оцінки ризиків несподіваних та небажаних подій (наприклад, пожежі, аварії тощо). Сьогодні, незважаючи на певну критику щодо них, вони все частіше використовуються у державному управлінні, в т. ч. для оцінки ризику виникнення корупції. Функція таких інструментів полягає не у виявленні вже існуючих явищ корупції, а для оцінки ймовірності їх виникнення, і як результат - сприяє належній підготовці установи до їх виникнення або до ефективної профілактики. Варто підкреслити, що аналіз ризиків у різних сферах здійснюється за дуже подібною методологією.

Процес оцінки корупційних ризиків органу влади передбачає кілька основних етапів: організаційно-підготовчі заходи; ідентифікація (виявлення) корупційних ризиків; оцінка корупційних ризиків; складання звіту за результатами оцінки корупційних ризиків [5].

Передумовою будь-якої успішної оцінки ризику є не тільки дотримання процедури, яка включає детальні правила оцінки, але також спосіб організації цього процесу. Не існує єдиної, загальновизнаної та загальноприйнятої різними установами моделі процесу виявлення та оцінки корупційного ризику. Як з процедурної точки зору, так і з точки зору їх практичної реалізації, ці підходи різноманітні і, на що слід звернути особливу увагу, мають різні наслідки для функціонування та ефективності заходів безпеки.

Таким чином, оцінка корупційних ризиків є важливим практичним елементом сучасної антикорупційної політики. У всьому світі визнано, що раціональне планування заходів по боротьбі з корупцією завжди повинно включати визначення корупційних ризиків, їх вплив та, на основі цього, необхідно здійснювати планування ефективних заходів протидії корупції. Засади та зміст методологічних підходів оцінки корупційних ризиків в значній мірі визначаються ступенем сформованості, системності та цілісності національної антикорупційної політики.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. *Конвенцію ратифіковано із заявами Законом № 251-V (251-16) від 18.10.2006 року.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
2. Ташина К.М. Пустовалова И.Н. К вопросу о понятии коррупционных рисков. *Успехи современного естествознания.* 2012. № 4. С. 212-213. URL: <https://www.natural-sciences.ru/ru/article/view?id=30010>
3. Дмитрієв Ю. Корупційні ризики у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави. *Право знати все про податки і збори.* 2015. № 14 (14). URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8207?issue=209>
4. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 року № 1700-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
5. Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції 02.12.2016 року № 126. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16/para13#n13>